

Hvor får Norge mest innflytelse – i eller utenfor EU?

Jon TINGVOLD

Dahlske Videregående Skole

April 2009

Sammendrag

Både i 1972 og 1994 har Norge sagt nei til EU. Hva har vært utslagsgivende for Norges standpunkt? Har situasjonen endret seg siden den gang? Får vi mest innflytelse over egen politikk i eller utenfor EU? Og spørsmålet alle lurer på — bør vi bli medlem?

Gjennom de 40 årene norsk EU-medlemskap har blitt debattert har EEC/EF/EU vært gjennom store forandringer. La oss først se på noen av de forandringene og hvorfor Norge har sagt nei.

1. HVORFOR HAR VI SAGT NEI?

I 1972 tydet mye på norsk EU-medlemskap. 86 % av avisopplaget var ja-aviser, alle de store partiene og LO og Norsk arbeidsgiverforening støttet EF. Hovedmotstanderne var for det meste bønder og fiskere. Til tross for at store deler av den politiske bevegelsen sa bare 46,5 % ja og 53,5 % nei.[1]

På bakgrunn av har 1972-valget ofte blitt fremstilt som "folkets sier over makta". Mange har kritisert 1972-debatten for å ha vært lite saklig i forhold til 1994.[2] Samtidig var valgdeltagelsen vesentlig lavere i 1972 enn 1994 (79,2 mot 89 prosent[1]), til tross for at valgdeltagelsen ved stortingsvalget var høyere i 1972 (83,8 % i 1969, mot 75,8 % i stortingsvalget i 1993). EEC var noe nytt som man ikke hadde store erfaringer med. Samtidig hadde nok mange politikere tatt litt lett på at Norge skulle inn i EU. Mange mener at det var denne usikkerheten som gjorde at det norske folk stemte nei i 1972.

I 1994 stemte 52,2 % mot og 47,8 % for

EU-medlemskap. I Oslo, Akershus, Østfold, Vestfold og Buskerud stemte flertallet av befolkningen for medlemskap. De tre største neifylkene Finnmark, Troms og deretter Nordland med henholdsvis 74,5, 71,5 og 71,4 % nei-stemmer.[3] Forholdene viser en klar trend som også fant sted i 1972 og også i dag. Det er byfolkene mot folkene i distriktene. Mens byfolk i stor grad har sett EUs gode sider for å fremme norsk næringsliv og la Europa få en større tyngde verden, har distriktene vært skeptiske til EUs ønske om effektivisering av jordbruket og folk i nord vært skeptiske til å la EU bestemme over fiskeressursene våre.

I 1993 hadde det skjedd to viktige endringer som hadde betydning for 1994-debatten. For det første trådte Maastricht til. Den skulle gjøre EF til en union, med egen politikk, felles valuta og egen sentralbank. I tillegg skulle en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk etableres. Dette gjorde at frykten for å miste vår egen suverenitet økte.

Samme år ble dessuten EØS underskrevet. Her fikk vi innpass i det indre markedet, mot at vi innførte EUs direktiver. Samtidig ble fiskeri, jordbruk holdt utenfor avtalen. Dermed fikk vi det viktigste fordelene med EU, det økonomiske samarbeidet, og vi slapp områdene der skepsisen til EU var størst.

De samme forholdene har vi omtrent i dag.

Siden da har likevel EU blitt utvidet betraktelig med 12 nye medlemsland, og EU har fått tettere utenriks- og justispolitisk samarbeid. I tillegg har EU fått felles valuta og pengepolitikk. Foreløpig har det vært mulig for medlemslandene å holde seg utenfor dette samarbeidet, så dette trenger ikke å ha noen betydning for norsk EU-medlemskap. Mye tyder på at heller ikke er kvalifisert til å være med i dette samarbeidet, pga. den motgående konjunktoren mot resten av Europa på bakgrunn av oljeprisen. Før vi ser mer på hvilke endringer som har endret maktbalansen i EU skal vi gå nærmere inn på hva EØS-avtalen gir oss og på hvilke områder vi står utenfor.

2. EØS-AVTALEN — HVOR MYE MAKT HAR VI I DAG?

EU består av tre søyler. Den første søylen som består av handel, felles fiskeri og landbrukspolitikk, økonomisk politikk, utdanning, forskning, miljø, Schengen og innvandring. Den andre søylen som er den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken og den tredje går på det juridiske samarbeidet (bl.a. europool).

Det er bare den første søylen som er overstatlig, dvs. er bindende for medlemslandene. For å få tilgang til EUs indre marked har vi gjennom EØS-avtalen har vi forpliktet oss til å følge den delen av den første søylen som har med EUs indre marked å gjøre. EØS-avtalen gir oss likevel ingen mulighet til å være med beslutningsorganene der direktivene vedtas (Rådet og Europaparlamentet).

I de delene av EU-samarbeidet som ikke dekkes av EØS har vi prøvd å inngå bilaterale avtaler og har ofte ett tett samarbeid. Gjennom dette nyter vi godt av EUs politikk der vi er enige, samtidig som vi kan tilpasse ting som ikke passer inn i norske forhold. Vi har likevel ingen mulighet til å påvirke den overordnede politikken EU fører slik våre nordiske naboer har.

Mens EU-landene er forpliktet til å følge alle vedtak og regelverk i den første søylen av

EU-samarbeidet, har vi altså selvråderett over alle deler av politikken som ikke gjelder handel. Og ikke minst det som har vært viktigst for Norge; selvråderett over fiskeriressursene og til å tilrettelegge for et landbruk som tar vare på distriktene.

På den andre side har vi bare mulighet til å påvirke politikken i Norge. Vi har ingen eller få muligheter til å påvirke den delen av politikken EØS-avtalen gjelder for. Dvs. det er ikke helt sant. Gjennom lobbyvirksomhet mot de andre nordiske landene, gode forslag og innspill tidlig i prosessen i arbeidet hos Komisjonen jobber med kan Norge påvirket litt av EUs politikk. Spesielt innenfor områder energi, maritim transport og finans kan vi ha innflytelse hvis vi er målrettede og bruker kompetansen vår.[4] Dette er likevel noe mange av de nordmennene som har arbeidet i Brussel har uttrykt at vi er svært dårlig på idag. I en kommentar på næringsnettavisen E24 i mai 2009[5] skriver Paal Frisvold at:

“Den første og hittil eneste omfattende gjennomgangen (av EØS avtalen) ble utført av Bondevik II-regjeringen, i form av St.meld. 27 (2001-2002). Statsministerens kontor gav den gang streng ordre om at meldingen måtte vise til at EØS-avtalen gav Norge anledning til å ‘påvirke EU’. Da forfatterne av meldingen etter lang tid ikke var i stand til å komme opp med et slikt eksempel ringte statssekretær Kvasheim på SMK og gjentok ordren. På en finurlig måte fant man to eksempler hvor norske eksperter hadde spilt en aktiv rolle i den første og tidligste fasen av i Komisjonens utredningsarbeid: Landbrukssamvirkets Knut Flatlandsmøns heroiske arbeid for å sørge for høyere grenser for dioksininnhold i fiskefôr, og Næringsdepartementets Leif Asbjørn Nygaards unike

innsikt i internasjonal skipsfart som reddet utfasing av enkeltskrogskip frem til neste store oljetank-havari. De la begge en toneangivende retning på diskusjonen og 'medvirket' til et akseptabelt resultat for Norge på ekspertnivå. At de påvirket EU var det aldri snakk om."

EØS avtalen gir oss alt så lite muligheter til å påvirke arbeidet med nytt lovverk og Norge viser liten vilje til å bruke den påvirkningen vi har. Også når det gjelder tolking og tilpassing av allerede eksisterende regelverk kommer Norge dårlig ut. Torbjørn Jagland påstår i boken "Ti teser om Norge og EU"[6] at Norge og EØS-land blir utsatt for en langt strengere tolkning av regelverket og at muligheten for lokal tilpassning av regelverket er langt enklere i EU. Hva så med denne reservasjonsrett eller veto-retten som så mange snakker om? Er den noe vi kan bruke for å beskytte oss mot det vi ikke liker? Hvor mye makt gir denne "reservasjonsretten" oss egentlig?

3. HAR VI NOEN VETORETT?

EØS-avtalen inneholder ingen direkte bestemmelser om noen veto-rett. § 93 i EØS-avtalen beskriver at alle partene (dvs. EFTA og EU) skal være enige. Om partene ikke er enige beskriver § 102 hvordan partene skal forholde seg.[7] Direktivet vil da midlertidig tre ut av kraft i to ganger seks måneder for at partene skal kunne bli enige. Etter 12 måneder åpnes det for mottiltak. Tre av de fire EFTA landene som har skrevet under på EØS-avtalen (Island, Norge og Lichtenstein) står da på svært dårlig forhandlingsgrunnlag mot de 27 EU-landene. Denne problemstillingen har økt yttligere etter at EU har strammet sitt grep om skatteparadiset Lichtenstein og hvis Island melder seg inn i EU, noe som mye tyder på. Mange har pekt på at EØS avtalen da antagelig vil kunne bryte sammen.

Norges fremste ekspert på EØS-lovgivning,

professor Hans Petter Graver og kollega Ulf Sverdrup ved forskningsprogrammet ARENA, Universitetet i Oslo, skriver i en kronikk i Aftenposten at, "Hvis Norge bruker retten til reservere seg mot rettsutviklingen i EU, vil det politisk sannsynligvis føre til at samarbeidet med EU kan bli vanskeliggjort, og at Norge vil måtte gi konsesjoner til EU på andre områder"

EUs første søyle er som sagt overnasjonal og medlemslandene har derfor ingen vetorett. SV og Sp har ment at hvis Norge reserverer seg mot EU-direktiver som svekker helse, miljø og sikkerhet er sjansen stor for at det finnes sterke forbundsfeller internt i EU. Da vil den norske reservasjonsretten også kunne få konsekvenser innad i EU, og EU vil da ha større problemer med å sette inn mottiltak på disse områdene.

En gjennomtenkt bruk av den norske reservasjonsretten vil derfor kunne ha noe å si på noen områder. Foreløpig har den norske reservasjonsretten bare blitt brukt for å drenere visse mindre bestemmelser for eksempel tilsetningsstoffer i barnemat som vi likevel måtte gi slipp på i 2002. Ønsker vi mer makt gjennom reservasjonsretten må en mye hardere linje mot EU føres. Likevel må vi konkludere med at reservasjonsretten gir oss liten mulighet til å velge hvilken politikk vi vil ta inn og hva vi ikke vil følge. Selv om Norge kan ha en viss innflytelse på enkeltbeslutninger, gir EØS-avtalen gir oss svært liten innflytelse på mange deler av politikken EU fører og som får konsekvenser for utviklingen i Norge.

4. SELVRÅDERETT OVER FISKERIRESSURSENE

Norge er en av verdens største eksportør av fisk og fiskeriprodukter. I 2006 utgjorde eksporten til EU 22,7 milliarder kroner. Dette er 62 % av den samlede norske eksporten som i 2006 var på 35,6 milliarder kroner.[8] Det har derfor vært svært viktig for Norge å selv kunne bestemme over sine fiskeressurser, samtidig som vi er helt avhengig av å ha god tilgang til EUs indre marked.

EUs fiskeripolitikk ligger under EUs første søyle som er overnasjonal. Dermed vil den norske fiskeripolitikken i utgangspunkt bli lagt under EU hvis vi melder oss inn. Antall kvoter, hvem som får kvotene og regelverk for fiskeri vil da bli bestemt av EU. Dette har mange sett på som skremmende, ikke minst fordi makten da vil bevege seg enda lenger inn i byråkratiet og i mindre grad vil kunne tilpasses lokale og norske forhold. Noen har pekt på at vi ville kunne forhandle inn en egen fiskeripolitikk i en evt. EU søknad, men dette er lite trolig.

Liten rett til å bestemme selv spiller likevel ingen rolle hvis EU vil føre en lik politikk. Men gjør de det?

Tradisjonelt har EUs fiskeripolitikk vært preget av middelhavslanene sin fiskeripolitikk, og mange i EU-motstandere har pekt på EUs store dumping av fisk og massivt overfiske som en politikk vi i Norge ikke er interessert i. Det store overfiske skyldes i all hovedsak av en for stor fiskeriflåte. Den store fiskeriflåten har gjort at EU har begynt å forhandle om fiskekvoter på den afrikanske kysten[9] og mange er redde for at i en evt. EU-søknad vil EU derfor kreve store deler av de norske fiskekvotene. I det siste har likevel EU satt i gang mange tiltak for å redusere fiskeriflåten, og EU har også vist seg positive til å gjøre noe med reglene for dumping av fisk.

Fiskekvotene til EU blir i dag fordelt etter medlemslandenes fartøys fiske i tidligere år basert på vedtaket om "relativ stabilitet". Medlemslandene kan så selv velge hvordan de vil fordele kvotene videre. Dette vedtaket gjelder likevel bare til 2013, og det er høyst usikker hva som kommer til å skje etter dette. Spania og Portugal har lenge ønsket fritt omsettelig kvoter, men de andre store fiskerinasjonene har foreløpig sluttet om "relativ stabilitet"-prinsippet.[10, 11] Foreløpig er det usikkert hvor store deler av kvotene vi må gi fra oss ved et evt. Norsk EU-medlemskap, men antagelig er det snakk om flere kvoter enn det EU har forhandlet seg frem til i dag med EØS-avtalen.

Det er høyst vanskelig å vite hvor stor innflytelse Norge vil kunne få i et evt. EU-medlemskap. EU har i utgangspunktet hatt en policy for å verne om de forskjellige landenes hovednæringer. EUs fiskeripolitikk har forandret seg mye etter hvert som nye fiskerinasjoner har kommet inn i EU. Det blir spennende å se hva som blir utfallet av Islands forhandlinger med EU. Island og Norge fisker til sammen i dag omtrent like mye som hele EU til sammen. Nå som Island etter all sannsynlighet går inn i EU og hvis Norge også en gang skulle bli med vil tyngden i EUs fiskeripolitikk bli betydelig flyttet.

5. HVA VIL VI MISTE? — DAGENS SITUASJON

Norge har i utgangspunktet oppnådd greie avtaler med EU om eksport av fisk. Gjennom protokol 9 i EØS-avtalen og bilaterale avtaler gis Norge tollfrihet for en del produkter av torsk, sei, hyse, blåkveite og kveite. Avtalen gir imidlertid ikke tollettelser på produkter av laks, makrell, sild, reker, kamskjell og sjøkreps, som også er viktige produkter for Norge. For disse og andre fiskeriprodukter er tollsatsen 30 % av tollsatsen som er fastsatt i EØS-avtalen fra 1994.¹

Protokoll 9 mangler også viktige avklaringer om statstøtte og konkurranse. I 2006 satt EU i gang en rekke antidumpingstiltak mot norsk laks, på bakgrunn av en klage fra Italia, Spania, Portugal, Polen og Litauen. Etter at WTO hadde sett på saken opphevet ministerrådet antidumpingtiltakene, men dette illustrerer noe av den manglende markedstilgangen norsk sjømat har til i EU-markedet.

Makten EU demonstrerer utad i disse tvistene har fått mange fiskere til å snu når det gjelder EU-standpunktet. Med utvidelsen i 2004 har EU blitt enda mektigere og det blir stadig vanskeligere for Norge å sikre sine interesser. Mange fiskere, og nei velgere i 2004 mener det

¹Det har ikke lyktes å finne ut hvor høy denne tollsatsen fra 1994 var.

nå er viktigere å få en finger med i spillet, selv om den ikke skulle være så mektig. Roger Fredriksen daglig leder i Flakstadvåg Laks uttrykte til aftenposten i 2004 at. "Som medlem kan vi beskytte oss mot dumpinganklager og straffetoll hver gang skotske eller finske fiskere føler sine interesser truet."[?]

En annen virkning av at Norge har valgt å stå utenfor EU har vært at foredlingen av sjømat stadig settes over til andre land. I år 2000 var vel 14 000 ansatt i fiskeindustrien. I 2006 var det rundt 10 000.[13] Kun en liten del av dette skuldes det høye kostnadsnivået å Norge som kommer av både lønnsnivået og den gunstige skatteordninger til rederiene (se " Fiskeindustrien rømmer landet"[14]). Det er først og fremst EUs høye tollsatser på 13 % for foredlede sjømatprodukter som gjør at både røykerier, bedrifter i rekeindustrien og i filetindustrien velger derfor å lokalisere seg innenfor EUs grenser.[15]

EUs fiskeripolitikk vil aldri være så godt tilpasset norske forhold og verdiene til det norske folk, som vi selv kan gjøre. Likevel gjør EUs handelshindringer at Norges fiskerinæring svekkes. Mens oppdrettsnæringen taper stort på å stå utenfor, har resten av fiskenæringen vært skeptiske til å gå inn i EU. Etter utvidelsen har EU blitt mektigere, og nå som Island etter all sannsynlighet går inn i EU vil dette forsterkes ytterligere. Om ikke lenge vil det Norge måtte forhandle om fiskeriressursene med Island og EU på den ene siden og Norge alene på den andre. Om Norge melder seg inn i EU vil Island og resten av EU ta større hensyn til norske interesser. Da vil Island og Norge kunne endre på mye av fiskeripolitikken som før har blitt ført av middelhavslandene og spesielt Spania og Portugal. Vi skal likevel ikke glemme at EUs beslutningsorgan er det befolkningsantallet som gjelder, ikke størrelsen på næringene. Det betyr ikke at vi nødvendigvis vil bli overkjørt. Men at alt avhenger av hvilke allianser vi greier å bygge opp og hvor mye

annet vi er villige til å forhandle bort.

6. LANDBRUK

Tradisjonelt har Norge hatt en landbrukspolitikk preget av proteksjonisme og høye tollmurer for å sikre matproduksjonen i tilfelle krig, og senere som et ledd i å bevare distriktene. EUs felles landbrukspolitikk, CAP (Common Agricultural Policy) har derimot hatt som mål om effektivt landbruk, og har vært bygget på statsstøtte istedenfor høye tollmurer. Dette innebærer altså en ganske annen politikk enn den vi er vant med i Norge. EU har likevel hatt som et sidemål å opprettholde landskapet og aktive landsbyområder. Dette har vært gjort med bl.a. LFA-støtte til «less favoured areas» og det har også vært foreslått fra Komisjonen at medlemslandene skal kunne flytte støtte til bygdeformål ved å redusere de direkte tilskuddene eller sette økte miljøkrav.[16]² For å se hvor EUs landbrukspolitikk vil kunne påvirket Norge må vi derfor gå litt mer inn i hvordan støtten faktisk fungerer.

Et fint land vi kan trekke konklusjoner fra er Finland som ble medlem i 1995. Finland har ganske like naturgitte forhold. I tillegg har de førte en ganske lik politikk som Norge før 1995, med et sterkt grensevern som gav et høyt innenlands prisnivå, samtidig som de gav en god del direkte støtte.

I medlemsforhandlingene fikk Finland i likhet med Sverige (og Norge) lov til å ha langvarig, nasjonal støtte til landbruket i nordlige deler. Men det finske landbruket har måttet gå gjennom en betydelig omstrukturering. Markedsinntekten har blitt betydelig redusert, samtidig som støtten fra staten er langt større. Inntektene totalt har blitt betydelig mindre og antall enheter kraftig redusert. Antall melkebønder falt med 41 % mellom 1994 og 2001, mens den i Norge har vært langt mindre[16]. Likevel har melke- og jordbruksproduksjonen økt. Jordbruksareal pr bruk har

²Det har ikke lyktes meg å finne ut hvor mye av politikken i Agenda 2000 som ble vedtatt av Rådet for europeisk samarbeid. Ta derfor forbehold om at politikken kan være litt dårligere for norske forhold enn det kommer ut her.

også økt dramatisk med i 51 % i 1994-2001, mens den har økt med 33 % i Norge i samme periode[16]. Antall bruk i utkantene har falt noe mer enn ellers i Finland, men ikke noe dramatisk.

Det finske landbruket har derfor blitt betydelig effektivisert, og prisene til forbrukerne er redusert. Men denne effektiviseringen har hatt sin bris ved at antall bruk er redusert dramatisk. En så kraftig nedgang gjør noe med bosetningen i distriktene. De siste 40 årene har vi i Norge støttet godt om distriktene. Dette er en politikk vi vanskelig kan videreføre i EU.

I motsetning til fiskeripolitikken, som ikke er så viktig for mange land, er CAP noe Norge har svært svake muligheter til å påvirke politikken på. Selv om Kommisjonen i større grad har lagt opp til tilskudd til distriktpolitikk tar disse reformene tid. Selv om Norge skulle greie å få noe av politikken sin igjennom i utkastene kommisjonen legger frem, stopper mye opp når det kommer til Rådet for Europeisk samarbeid (tidligere ministerrådet), der statsrådene fra alle EU-landene sitter. Her trengs det ikke mer enn 22 % flertall for å stoppe et forslag og spesielt i CAP er det store interessekonflikter mellom landene. Resultatet er at mens kommisjonen ofte legger opp til store og gode reformer reduseres mye av planene i Rådet. Selv om det kan se ut som om EUs politikk er blitt litt mer norsk vennlig er den langt fra det og politikken tar også lang tid å få satt ut i live.

7. GLOBALISERING UTENFRA

Torbjørn Jagland beskriver i boken "Ti teser om Norge og EU" at "Mine velgere ville blitt forbauset over hvor lite norske politikere kan påvirke utviklingen i Norge". . . . "Vi kan bestemme lokaliseringer, vedta budsjetter og inn-dra skatter, men nasjonens rammebetingelser på samfunnsutviklingen, vedtas utenfor landets grenset." Bakgrunnen for dette er ikke bare de nye lovene og direktene EØS-avtalen fører med seg, men også at globaliseringen i verden stadig gjør at politiske vedtak i and-

re land også får virkninger her hjemme. Et godt eksempel er klimakrisen vi nå står ovenfor. Norge alene har svært liten mulighet til å påvirke bilprodusentene ved bl.a. å øke kravene til nye biler. I Norge ville en slik praksis riktignok ført til at Norske biler ville blitt renere, men likevel ikke gjort noe med det fundamentale problemet at bilprodusentene trenger å motiveres til å bruke mer penger på forskning.

I takt med EUs stadige utvidelser har EU også blitt den arenaen hvor samarbeidet i Europa skjer. Når Norge nå står utenfor det meste av samarbeid som skjer i Europa.

I alle disse sakene er det imidlertid viktig at vi har reel innflytelse i EU. Nei-siden har gang på gang pekt på at vi bare får 1 % av mandatene i EUs beslutningsprosedyrer. Hvor mye innflytelse kan vi derfor forvente oss?

8. HVOR MYE MAKT FÅR NORGE?

Med utvidelsen av EU til 27 består EU av 496 millioner mennesker. Med Norges 4,8 mill innb. har vi under 1 % av den samlede befolkningsmassen. I EU-parlamentet ville Norge fått trolig 10 representanter av i alt 732. Det blir likevel for enkelt å se slik på det. EU-parlamentet har svært liten makt i forhold fra nasjonale parlamenter. Når et lovforslag kommer fra Kommisjonen, som har enerett på lovforslag, kan de godkjenne det og sende det over til Rådet for Den europeiske union (tidligere ministerrådet) eller de kan komme med endringer som Rådet så må godkjenne. Hvis rådet ikke er enige kan de sende det tilbake. På denne måten må både parlamentet og Rådet være enige.

I noen saker brukes eldre beslutningsprosesser hvor parlamentet har langt mindre makt. Det går både på at parlamentet har vetorett, men ikke kan komme med endringer, og at Rådet tar seg av beslutningen og parlamentet bare fungerer som et rådgivende organ som kan komme med endringer.

Styrkeforholdet i Rådet er omtrent likt som i parlamentet. Men for at forslagene skal være bindene for medlemslandene må det være over

71 % enighet i Rådet. Tar vi alle de nordiske landene og slår de sammen sitter vi med litt ca 13 %³. Dette er fortsatt ikke mye, men når vi vet det kreves 28 % for å stoppe et forslag i Rådet er det likevel langt unna 1 % innflytelse som mange snakker om.

Å finregne på prosenter er likevel en dårlig metode for å regne ut innflytelse. Mange av direktivene EU vedtar har kun betydning for et fåtall av landene. Her kan Norge forhandle bort rettigheter til tysk bileksport mot at vi får inn regler som er viktig for norsk fiskerinæring. Det er derfor viktig å se på hvilke områder vi faktisk ønsker innflytelse på. Landbrukspolitikken kan vi som sagt neppe endre, og ønsker vi innflytelse på andre områder bør vi også gi opp å få noe innflytelse på dette området. I områder som fiskeripolitikk vil vi derimot ha langt bedre grunnlag for å kunne utøve innflytels.

Norge er et ganske spesielt land i Europa. Vi er i stor grad et råvareeksporterende og kunnskapseksporterende land. Norges interesser sammenfaller derfor lite med resten av EUs interesser. Dette kan skape interessekonflikter for eksempel når det gjelder fiskeri, og olje og energisikkerhet, som hemmer Norges muligheter til innflytelse.

Hvor aktive, og gode forhandlere og diplomater Norge er vil også være en svært viktig faktor for innflytelsen vi får. Danmark og Finland har greid dette bra og er et bevis på at man kan få stor innflytelse selv om man er få mennesker. Om vi derimot ser på innsatsen norske diplomater har gjort i EU til nå er dette bare til skrekk og advarsel.

I tillegg til Rådet og Europaparlamentet er Det europeiske råd, populært kalt toppmøte, et viktig sted for å oppnå innflytelse. Toppmøtet arrangeres fire ganger i året. Og her møtes statslederne for alle EU-landene legge opp langsiktige planer for unionen for eksempel endringer i traktatene og utvidelse av unionen. Denne møteplassen er ikke overstatlig.

Formannskapet er kanskje den viktigste institusjonen for små land. Formannskapet leder Rådet og dermed har man mulighet til å sette viktige saker for landet på dagsordenen.

9. KONKLUSJON OG ER EU MEDLEMSKAP BRA FOR NORGE?

Folkesuverenitet betyr at folkets vilje blir gjennomført. I dag har vi valgt å bytte bort suverenitet for regelverk på handel, produkter og tjenester mot selv å kunne bestemme over landbrukspolitikken og fiskene i Nordsjøen. Det er kjedelig å måtte innfinne seg i regler om rusbrus i butikkene, fargestoffer i maten og sikkerhetsregler som fordyrer innkjøp av lekeapparer. Likevel har ikke reglene vi blir pålagt å følge gjennom EØS-avtalen hatt noen dramatisk virkning på næringsliv eller utviklingen av landet. Den store grunnen til at vi har vært svært flinke til å implementere EU-direktiv er at de fleste av dem har vært til fordel for oss. De har kanskje medført at makten har flyttet litt nærmere Brussel, men samtidig bidratt til velferd og utvikling, noe de fleste nordmenn har ønsket.

Langt større blir konsekvensene i landbruket og fiskerien. I landbruket arbeider det 70 000, mange av disse vil helt klart måtte finne seg annet arbeid. Noe som vil gjøre det vanskelig å opprettholde bebyggelsen vi finner i distriktene i dag. Man kan spørre seg om denne effektiviseringen ikke vil være godt for Norge, men dette er noe det norske folk foreløpig ikke har ønsket.

Folkets vilje blir også svekket hvis EU får ta over hele fiskeripolitikken vår. Men i hvor stor grad den vil svekkes er et høyst uavklart spørsmål. Mye kan likevel tyde på at EUs fiskeripolitikk vil begynne å utvikle seg en ny retning som er mer i overbestemmelse med det norske folk. Om Island blir med i EU vil dette imidlertid også bety at det Norges makt svekkes betydelig, og den norske stat i enda

³Kalkulasjoner utført på bakgrunn av antall seter de nordiske landene har i parlamentet i 2009: <http://no.wikipedia.org/wiki/Europaparlamentet>

mindre grad vil kunne oppnå det norske folks vilje i forhandlinger med EU.

Dette gjenspeiler en trend som har svekket Norges innflytelse i de siste årene. Mens EU blir større, blir Norges allianser, EFTA-landene, færre og har mistet mye av sin makt. Foreløpig har råvarelandet Norge sluppet ganske greit unna med gode avtaler for fisken, og få EU-direktiver som gir konsekvenser for petroleumsnæringen. Spørsmålet er om dette vil vedvare.

Gjennom årene siden 1994 har EU styrket sin posisjon og blitt stedet for samarbeid i Europa. Gjennom en større grad av felles utenrikspolitikk har organisasjonen blitt en viktig maktblokk i verden. Ønsker Norge å være med på å påvirke den globale politikken er EU helt essensielt. Gjennom globaliseringen blir det internasjonale samarbeidet stadig viktigere for å løse dagens utfordringer. De siste årene har også det norske folk blitt mer opptatt av disse utfordringene.

Selv om en innmelding i EU vil føre til en helt annen politikk på mange områder. Det er først og fremst norsk landbrukspolitikk og distriktpolitikk som vil bli rammet. EU-spørsmålet kommer derfor mye ann på hvor mye vi er villige til å ofre for vår egen landbruks og distriktpolitikk. Et norsk EU-medlemskap totalt sett ikke vil føre til at den norske suvereniteten økes veldig mye preger alle prognoser på at Europa og verden går inn i en retning hvor det norske folk stadig får det vanskeligere med å styre sitt eget land. På denne bakgrunnen og bakgrunnen av politikken som har ført de siste 20 årene mener jeg Norge før mest innflytelse innenfor EU.

REFERANSER

- [1] Arbeiderpartiet: *EF-valget 1972 og EU-avstemningen 1994*.
<http://www.arbeiderpartiet.no/0m-AP/Aps-historie/Oppslutning-ved-valg/EF-valget-1972-og-EU-avstemningen-1994>
- [2] Oddvar Norli til NTB. <http://www.oslo.net/historie/EU/News/14.html>
- [3] Fifo: *EU-avstemningen 1994*.
<http://www.fifo.no/finnstat/politisk/EU-avstemming1994.htm>
- [4] Nordås, Hildegunn Kyvik (OECD): *Hvordan kan Norge skaffe seg innflytelse i internasjonale organisasjoner som EU og WTO?*,
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/refleks/innspill/globalorden/Nordas.html?id=492938>
- [5] 2009. Frisvold, Paal. *Svensker bør sjekke vår EØS-avtale*.
<http://e24.no/kommentar/spaltister/frisvold/article3097673.ece>
- [6] Jagland, Torbjørn: *Ti teser om Norge og EU*. Aschehoug. 2003.
- [7] Sandås, Nina: *Har vi vetorett?*. 2005.
http://www.frifagbevegelse.no/arbeidslivet/internasjonalt/eus_tjenestedirektiv/article1869130.ece?service=print
- [8] Nærings- og fiskeridepartementet: *EU/EØS - Handel mellom Norge og EU*. Antagelig 2006
http://www.regjeringen.no/nb/dep/fkd/tema/Sjomat_Marked_og_handel/EUEOS---Handel-mellom-Norge-og-EU.html?id=449710
- [9] Hage, Åslaug: *Norge og det nye EU*. Damm. 2005.
- [10] "Brev: Herr redaktør". *Norsk fiskerinæring nr 7, 2004*. <http://www.norskfisk.no/eu-pdf/kyed.pdf>
- [11] "Månedens intervju: Peter Ørebech vrs. Geir Ove Ystmark". *Norsk fiskerinæring nr 3, 2004*. <http://www.norskfisk.no/eu-pdf/eu-duell12.pdf>

- [12] Spence, Thomas: "Nei-folk langs kysten snur". *Aftenposten*, 19. oktober 2001.
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article761707.ece>
- [13] Henriksen, E. *All foredling ut av landet?*. 2008. http://www.nofima.no/marked/artikkel/all_foredling_ut_av_landet
- [14] Hauge, W: *Fiskeindustrien rømmer landet*. 2009.
<http://fiskeribladetfiskaren.no/default.asp?side=101&lesmer=10919>
- [15] NTB: *Flytter ut – sparer toll*. 2009.
<http://www.bt.no/innenriks/article690183.ece>
- [16] NILF (Norsk institutt for landbruksforskning): *Konsekvensanalyse av EU-medlemskap*. 2003.
<http://www.nilf.no/Publikasjoner/Notater/Bm/2003/N200320Hele.pdf>